

דבורה כותבת על אהבת איתמר

על ספרה של דבורה עומר,
"אהבת איתמר",

הוצאת עם עובד, 2001, 205 עמ'

אהבות היו כאן עוד בטרם מדינה, ולא פעם האהבות הישנות מסעירות את דמיוננו יותר מחיינו כאן ועכשיו. עוד בטרם כתבה דבורה על אהבת איתמר, היא כתבה על אהבתם ומותם של הפלמ"חאית זוהרה לביטוב וחברה שמואל קופמן בספרה "לאהוב עד מוות". כל מי שקרא דָאב וְקָאב לנוכח האהבה הגדולה שהייתה לסיפור טרגי. סיפור אהבה אחר

וקוסם לא פחות שהסעיר את דמיונה של הסופרת דבורה עומר הוא סיפור אהבתם של איתמר בן אב"י (בנו של אליעזר בן יהודה) ושל לאה אבושדיד, סיפור שיש לו סוף טוב ורומנטי. עוד בטרם כתבה דבורה עומר על אהבת לאה ואיתמר בן אב"י ("אהבת איתמר", 2001), כבר רחשה הארץ את סיפור אהבתם בתחקירים עיתונאיים, בריאיונות עם בני המשפחה ובספורים בעקבות אהבתם. אני כותב את המאמר הזה כאיש ספרות, אך גם כמי שמדריך סיוור בעקבות סיפורי אהבה בירושלים, ובין השאר אני הולך בעקבות אהבתם של איתמר בן אב"י ולאה אבושדיד. בעבר הייתי סר לבית מרקחת "אלבא" בכיכר ציון ומחליף מילים עם רינה רו, בתו של איתמר בן אב"י, כדי לברר דברים על סיפור אהבה מיוחד זה, עד לכתה מאיתנו. דבורה עומר ראתה בדמותו של איתמר בן אב"י דמות מעוררת השראה, ולא פלא שהקדישה לו בעבר את הספר "הבכור לבית אב"י" (1967). כותרת המשנה הייתה "הילד העברי הראשון" והדגש היה סיפור תחייתה של העברית כלשון דיבור דרך סיפורו של הילד העברי, שאביו דיבר איתו רק עברית, עוד בשנות היישוב הישן.

בדומה לספרה על איתמר בן אב"י, ספר לילדים על דמות היסטורית של איש ציבור ממייסדי העיתונות העברית (אל נשכח שאיתמר היה עורך "האור", "הצבי" ו"דואר היום"), כתבה דבורה עומר באותה שנה גם על "שרה גיבורת ניל"י" (1967), סיפור חייה ומותה של שרה אהרונסון מתנועת ניל"י.

דבורה עומר יצאה בעקבות אהבתם של איתמר ולאה וכתבה רומן דוקומנטרי המשלב שירי אהבה שכתב איתמר ללאה, פתקים, עדויות בני משפחה וקטעי ריאיונות עם לאה אבושדיד שהגיעה לגיל מופלג וידעה לספר בחן רב על אהבתה לאיתמר. הסיפור כה מסעיר ומדליק את הדמיון, שהספר של דבורה עומר זכה לעלות על הבמה (תיאטרון הילדים והנוער), ואני זוכר שצפיתי בהצגה בהנאה מרובה, וגם שמרתי את התוכנייה.

אהבה נואשת

סיפור האהבה המתואר כאן הוא קודם כול סיפור של אהבה נואשת, אהבה שנראית חסרת סיכוי. האוהב בסיפור שלנו מתגלה כאוהב עקשן שמנהל את החיזור שלו מעל דפי העיתון שהוא עורך. כדי לכבוש את לבה של לאה אבושדיד, נערה מיוחסת ממשפחה שעלתה ממרוקו הספרדית, כותב לה איתמר שירים בעיתון שהוא עורך, והוא אינו מרפה מחיזורו ארבע שנים רצופות. שני גיבורי הרומן שלנו הם מירושלים, והבתים שבהם התרחשה האהבה עודם עומדים וקיימים. אולי חוטי החשמל שבין הבתים הללו משמרים עד היום את עוצמת האהבה העוברת בין הדפים של הספר הזה.

הרומן פותח בשיבתו של איתמר לירושלים בגיל 26 לאחר שנות לימודים לתואר בגרמניה. הוא זוכר כל השנים את לאה כילדה יפה:

"היום אולי יפגוש סוף סוף את הילדה שעוררה בו געגועים כה רבים. הוא הלך במהירות ברחוב הירושלמי ונעצר מול בית אבן בעל שתי קומות. שם חיכה עד שיצאה אל הרחוב נערה יפהפיה, שחומת עור, בעלת שיער גלי וגוף חטוב. "סלחי לי", פנה אליה. "ולמה עליי לסלוח לך?" שאלה. "זו באמת את!" "אני נראית לך כמו מישהי אחרת?" "לא... אבל... מכיוון שלא נפגשנו ארבע שנים, חשבתי שאולי טעיתי..." "והתאכזבת?" "להיפך. מאז שהתראינו לפני נסיעתי לחוץ לארץ, יפית עוד יותר" (5).

זהו הדו־שיח הרומנטי הראשון בספר אהבה מרתק זה. איתמר נקרא לארץ על ידי אביו, אליעזר בן־יהודה, לערוך את "האור", עיתון יומי עברי ראשון בארץ, ולאפשר לאב להתפנות להשלמת משימתו ההיסטורית: המילון העברי. משפחת בן־יהודה גרה אז ברחוב אתיופיה (שנקרא אז רחוב החבשים), והבית עדיין עומד מול הכנסייה האתיופית. הפגישה עם לאה אבושדיד הופכת את עולמו. איתמר

כמו מטורף? למה את כל כך יפה ומשגעת? למה גזלת את כל אושרי בחיים ואת כל מנוחתי? ...אני מתפלל ומתחנן לפניך אלילתי הקשה, אלילתי השחורה, אלילתי הזועמת, אך היפה. היי נא שלי, הוי לו שמעת לתפילותיי" (93).

העורך כותב שירי התאבדות

איך משיג איתמר את אהבתה של לאה ואת הסכמת הוריה לנישואין? הרומן עוקב אחר החיזור הנואש ואחר שירי הייאוש וההתאבדות של העורך, כדי להגיע אל לב אהובתו. העורך כותב אז שיר ייאוש: "תן נא לי, אלוהיי, אל האהבה/ שק דמעות, תן נא לי. אח! כי לבכות אני רוצה, לבכות בחווה/ ולמות בתוך דמעותיי".

השירים שהם שיאו של החיזור הם שירי התאבדות מובהקים, שבעטיים יוצא אליעזר בן־יהודה לחפש דרכים להגיע אל לב המשפחה הספרדית. בשיר ייאוש הוא כותב: "הידעת שאותך אהבתי/ שממך נואשתי? /.../ וחווורון המוות כי ילבין את לחיי/ העלייך אכעס? /ודמעה חרדה כי תרעיד את מצחי/ האועיל אם אבכה? /.../ שלום הוי לנצח, יפתי!"

ובשיר בשם "אקדחי", הוא כותב: "על השולחן הוא מונח/ ממתין לפקודתי./ כי מאז אהבתיה ואני כאוב/ לא יזוז האקדח ממולי.../ כי נמאס לי הכול, אפילו יפתי/ אשר בחרה כך לחיות בלעדדי/ הטי נא אזנך, הוי את ילדתי/ עוד רגע רק, ותבכי לבלי די..."

וכך כותבת הסופרת דבורה עומר בספרה: "באותו לילה התייפחה לאה בחדרה והרטיבה את הכר למראשותיה... לאה הייתה מודאגת מאוד מאיומי ההתאבדות שהופיעו בשירי בן־ציון בעיתון. כמי שהכירה היטב את עיקשותו, ידעה כי הצעיר התכוון לכל מילה שכתב" (126).

שירי ההתאבדות הגבירו את תפוצת עיתון "האור": בן־יהודה אומר לבנו שבור הלב:

"מדוע כתבת שיר כזה? נכנס האב לחדר של בנו. אתה יודע איזו סערה חוללת בירושלים? אמך ניסתה לאסוף ממוכרי העיתונים את כל גיליונות 'האור' עם שירך, אך כולם נקנו" (120).

אליעזר בן־יהודה יצר אז קשר עם אחד מראשי הציבור הספרדי, אלברט ענתבי, שהיה גם מקורב למשפחת אבושדיד. ענתבי זכר את התחקירים של איתמר בעיתון "דואר היום", שלא החמיאו לו, והוא מבקש התנצלותו של איתמר כתנאי לתיווך. לאחר מכן יצא לשיחה עם משפחת אבושדיד, שיחה מרתקת ומרגשת (129), שמסתיימת בהצלחה.

הסופרת דבורה עומר טווחת ביד אמן את סיפור אהבתם ואת חייהם המשותפים. נולדו להם שתי בנות דרור בן אב"י (שהייתה שנים רבות עובדת "קול ישראל") ורינה רז. וכל מי שעדיין לא קרא סיפור אהבה חם ורוטט מוזמן לקרוא את הספר הזה. ■

בית אליעזר בן־יהודה ברחוב אתיופיה

הגיע לביקורים תכופים באחוזת משפחת אבושדיד ("בית הקשתות" עודנו עומד היום ברחוב החבצלת בירושלים), לסייע ללאה בלימודיה בבית־ס אוולינה דה רוטשילד (שנקרא באותם הימים "בית ספר מיס לנדאו" על שם המנהלת) שפעל אז בבניין "מחניים" ברחוב שבטי ישראל (הבניין שבו נמצאת לשכת שר החינוך היום).

האם רינה והאח ד"ר אברהם אבושדיד (שזכה לכינוי "הרופא על הסוס"), לא ראו בעין יפה את הקרבה בין "האשכנזי" ובין בתם הספרדייה, וראו אז פחיתות מעמדית להתקשר עם משפחה אשכנזית...

דבורה עומר חושפת את פתקי האהבה הנואשת שהעביר אז איתמר לאהובתו, כשנאסר עליו לבוא לביתה: "אני אוהב אותך כל כך, אני רוצה לראותך יום יום, ואני משתגע מיגון ומייאוש. הרשיני נא לי לְאֶתִי החמודה... אם אראה אור בחדרך אקרא לך בלאט, את תפתחי ותאמרי לי שלום. מפעם לפעם אדפוק על דלתך ואת תפתחי לי ואני אנשק את ידך. רק זה עשי לי, לְאֶתִי, וחוץ לך. אהבתך הוי מה אהבתך. נישקתיך הוי מה נישקתיך". ופתק דרמטי וכואב יותר: "לאתי, אלתי, אלילתי, אניני יכול לסבול יותר. כל היום אני הולך כצל. אני עובד כמו בחלום. רק תמונתך, רק עינייך לנגדי. לאה, מה יהיה? אני אומלל כל כך!"

הספר עוקב אחר המחזרים שמשפחתה מנסה להכיר לה כדי להרחיק את איתמר (בן־ציון) מעליה. איתמר כעורך עובר לשיטת חיזור באמצעות העיתון שהוא עורך, וירושלים עוקבת אחר אהבתו המסתורית של העורך לנערה ושמה "אלה", שם קוד לאהובתו לאה.

הוא כותב שורות בנות אלמוות, שלימים שולבו גם בשירו של דודו ברק על דמותה של לאה, ולא פעם אנו שומעים שורות אלה בפנינות הזמר ברדיו: "אַתְּ אֶלְתִּי אֶהְבֵּתִי לַמְרוֹת רְצוֹנָה/ הַלוֹאִי וְיִכְלֹתִי לַסּוֹר לַמְעוֹנָה", ומכתבי האהבה שלו גם היום מרטיטים לב נשים:

"אַלְתִּי, אִמְרִי לִי, הָאֵם חֹטֵא כֵּה גְדוֹל הוּא שֶׁאֵי אוֹהֵב אוֹתְךָ